

Capcorral

la revista del Museu Comarcal de Cervera
Núm. 9 - ANY 2014

En les pàgines que continuen, i especialment en l'apartat central que correspon a la trajectòria del Museu, hi trobareu totes les activitats que hem anat desenvolupant al llarg del 2013. Aquest resum és l'habitual i un dels objectius prioritaris d'aquesta revista i, si només fos això, no mereixeria pas una atenció especial. Si hi vull posar l'accent és perquè crec que aquest recorregut al llarg d'un any de treball posa en evidència un fet més important que el mateix treball dut a terme, amb més o menys èxit: l'afany del museu per col·laborar amb la resta d'iniciatives i institucions de la ciutat i, d'aquesta manera, fer-se present en el dia a dia de la ciutadania.

Lluny queda la idea d'un museu tancat, dedicat exclusivament a la conservació passiva i silenciosa de les seves col·leccions. El Museu Comarcal de Cervera, amb tots i cadascun dels gestos i actes que s'inclouen en la seva programació, vol esdevenir centre actiu de cultura on tots i totes, en un o altre moment, experiència o situació vital, ens puguem trobar reflectits i puguem trobar allò que ens interessa.

És en aquest sentit que, repassant la programació, m'agrada constatar les moltes exposicions que el museu ha dut a terme en col·laboració estreta amb altres institucions i, sobretot, a demanda d'una necessitat ciutadana. És el cas, per exemple, de les dues exposicions realitzades conjuntament amb el Conservatori de Cervera, amb el qual compartim una mateixa mirada cap al patrimoni, la cultura i l'ensenyament o difusió d'aquesta a través de l'emoció i la participació: Ànima i les Guitarras del Mestre Emili Pujol. Una emoció que té com a recompensa, no només l'èxit de públic obtingut, sinó sobretot i molt especialment, haver convertit el museu en una classe pràctica o en seu de les audicions dels alumnes del Conservatori, obrint les seves portes a nous públics i trencant el silenci que, malauradament, acostuma a identificar-nos.

Però no només amb el Conservatori, que tenim ja com a company habitual, sinó que el Museu ha estat atent a altres demandes i s'ha posat al seu servei: és el cas de la celebració de les Jornades Revivre el patrimoni, dedicades enguany a la utilització dels símbols i mites en la construcció de la identitat, un tema d'absoluta actualitat en l'any en què s'està preparant la celebració del Tricentenari i on Cervera tindrà un paper important.

O la també ja freqüent col·laboració amb l'Associació Amics del conte, en aquest cas amb l'organització d'una exposició d'una il·lustradora de contes infantils i la gestió de les visites escolars. I el muntatge de l'exposició Monpou i Gaudí. El so de la llum, i els concerts de proximitat a la Casa Museu Duran i Sanpere, per participar d'un Festival de Pasqua, amb segell de qualitat i que omple, per uns dies la ciutat de música, ...



En resum, el Museu, vol ser present en la vida de la ciutat i convertir-se en espai de trobada per a interessos diversos; això sense oblidar les seves tasques fonamentals de conservació, estudi i exposició de les col·leccions pròpies, tal com demostra la inauguració del primer àmbit de l'exposició de referència que, esperem, pugui anar creixent sense pausa (i salvant els problemes pressupostaris vigents) fins aconseguir obrir-la en la seva totalitat.

Esperem, doncs, que tots i cadascun de vosaltres hàgiu trobat el vostre racó en el vostre museu!

Carme Bergés Saura
Directora del Museu Comarcal de Cervera

02

L'EXPERT

Botigues de museus:
servei, marca, suport.

04

NOTÍCIES DEL MUSEU

Obertura de la botiga
del Museu de Cervera

05

TRAJECTÒRIA

Exposicions, publicacions
i activitats del 2013

13

DOSSIER

Símbols i mites en la
construcció de la identitat

64

CONÈIXER LES COL·LECCIONS

Les col·leccions del Museu
de Cervera procedents
de la Universitat

66

PATRIMONI RESCAT

Conservació preventiva i
restauració de les col·leccions
del Museu procedents de la
Universitat

68

LA PEÇA DEL MUSEU

Els estendarts de la
Universitat de Cervera

69

TAULER D'ANUNCIS

Exposicions en oferta
Oferta didàctica

• **Edita** Museu Comarcal de Cervera c. Major, 115 25200 Cervera
Tel. 973 533 917 a/e: revista@museudecervera.cat
www.museudecervera.cat

• **Coordinació** Carme Bergés Saura
• **Correcció** Servei Comarcal de Català de la Segarra
• **Disseny i maquetació** Anna Domenjó
• **Fotografia** Jordi Prat
• **Imprimeix** Minerva - Cervera
• **Dip. Leg.**: L-142-2006
ISSN: 2339-6512
• **Tiratge** 300 exemplars

Amb el suport de:



l'expert

BOTIGUES DE MUSEUS: SERVEI, MARCA, SUPORT

Antoni Laporte i Joaquina Bobes

Per obrir/gestionar una botiga en un dels diversos museus de les terres de Lleida i Aran caldria tenir en compte un triangle bàsic: quina és la temàtica i el contingut del museu, quin serà el públic de la botiga i com s'integraran els productes locals en la seva oferta.

1. La missió, els objectius i les col·leccions

La botiga, com la resta de serveis que ofereix el museu, ha de contribuir al compliment dels objectius de l'organització. En aquest sentit, la botiga forma part de l'experiència global del visitant en el museu, raó per la qual ha de ser-ne una extensió. Així doncs, l'oferta de productes a la venda a la botiga ha d'estar vinculada amb la missió del Museu: no només les col·leccions, sinó el rol que el museu vol tenir en el panorama dels equipaments culturals del territori, com el suport a l'educació i al desenvolupament local.

Per posar un exemple, les col·leccions del Museu Comarcal de Cervera ofereixen inspiració per a un ampli ventall de productes susceptibles de ser comercialitzats a la botiga. Així, la Casa Duran i Sanpere, exemple de llar burgesa catalana de finals de segle XIX, permet oferir productes relacionats amb el parament de la casa, el mobiliari i la restauració de mobles o com s'escalfava la casa, així com publicacions que expliquin la vida quotidiana de l'època en relació amb els nostres dies: el tractament dels residus, com es feia i com es fa la neteja, el cicle festiu en l'entorn domèstic (què es cuinava per Nadal, per la Festa Major,...), llibres de cuina i productes relacionats amb la gastronomia, etc.

Pel que fa a les eines de pagès del Museu del Blat, la col·lecció està relacionada amb l'agricultura ecolò-

gica i els productes de km zero, la qual cosa permet posar a la venda productes d'aquesta gamma.

Així mateix, hi ha esdeveniments que poden generar la seva pròpia línia de productes. És el cas de la celebració del Tricentenari de 1714. Aquesta celebració ha generat una àmplia oferta d'activitats i exposicions. Per exemple, el Centre Cultural del Born disposa d'una llibreria-botiga amb una oferta de productes relacionats amb els fets i la vida quotidiana de 1714, que podria servir com a font d'inspiració per a una línia de mercaderia pròpia en el cas de Cervera, que va ser plaça important en la història posterior al 1714.

Recentment, Cervera ha tingut força presència en els mitjans de comunicació gràcies al motociclisme, atès que els germans Márquez són cerverins. Aquest fet ha posat el municipi en el mapa dels aficionats a aquesta disciplina. El Museu se n'ha fet ressò amb l'exposició dedicada a Marc Márquez. Aquesta és una magnífica oportunitat per a promoure la comercialització de mercaderia al voltant del món de les motos i les seves competicions.

2. Els públics

El segon vèrtex del triangle és el públic de la botiga. Si una de les decisions estratègiques té a veure amb els productes que s'hi han de vendre, aquesta decisió està lligada al coneixement del mercat, de la demanda potencial. Cal plantejar-se la pregunta, quin és el mercat de la botiga del museu? Qui constitueix la seva demanda potencial? Com més a fons es conegui, més es podrà adequar l'oferta als seus gustos, expectatives i necessitats, i s'aconseguirà la seva satisfacció.

Atès que la botiga forma part dels serveis que ofereix el museu,

sembla força evident que la seva principal demanda potencial està formada pels visitants mateixos del museu. Així doncs, què cal saber dels visitants del museu, en tant que demanda potencial de la botiga?

En primer lloc, cal saber què els ha portat a visitar el museu. No és el mateix l'interès d'un pare o una mare que visita el museu un matí de diumenge per fer una activitat divertida i enriquidora en família, que els interessos d'un estudiant, un dimarts o dimecres, que realitza un taller que complementa l'assignatura d'Història. Tampoc és igual que una persona faci la visita en parella o en grup organitzat. El pare de família agrairà trobar-se amb una oferta lúdica i educativa que permeti als seus fills allargar l'experiència a casa, sense que el preu constitueixi una barrera. Els escolars, amb una capacitat adquisitiva sensiblement menor, passaran de llarg per la botiga, tret que no hi hagi productes al voltant d'1-2 euros i que responguin a una compra per impuls. Una parella segurament disposarà de més temps que els membres d'un grup organitzat per fer una ullada a la botiga, de manera que l'experiència de compra formarà part de la seva experiència global al museu.

Una primera aproximació als visitants del Museu Comarcal de Cervera mostra un pes superior del públic individual, és a dir, les persones que no visiten en grup organitzat. Aquesta tipologia suposa un 74% del total. Del públic que visita en grup, el 21% són escolars i el 5% grups generals. La predisposició a la compra és superior entre les persones que visiten en parella, en família o amb amics. Per tant, es tracta d'un potencial que el Museu pot aprofitar per donar un millor servei i generar alguns ingressos suplementaris.

Cal tenir, igualment, en compte de quina manera es distribueix el públic al llarg de l'any, i si les estacions influeixen en la tipologia de productes a la venda. El públic escolar es distribueix, majoritàriament, entre febrer i maig, mentre el públic familiar, per exemple, manifesta una afluència més equilibrada durant tot l'any.

En últim terme, l'única manera de saber què vol el públic és preguntant-li. Per tant, una pregunta sobre què li hauria agradat trobar al visitant de la botiga mentre paga a caixa pot ser una font d'informació primària simple i eficaç.

Si, com és el cas del Museu Comarcal de Cervera, el museu es localitza al nucli urbà es pot plantejar ampliar la seva clientela més enllà dels mateixos visitants del museu, i obrir-se a altres públics potencials. Aquest plantejament obre noves perspectives. El públic no buscarà necessàriament un record de la seva experiència al museu –potser ni tan sols l'ha visitat–, sinó que caldrà saber què el pot estimular a entrar a la botiga, per donar resposta als seus interessos. En aquest cas, caldrà conèixer el teixit comercial de la vila per tal d'identificar de quina manera la botiga del museu pot diferenciar-se de la resta. Només així la botiga aconseguirà ser visita obligada: productes d'artesanía local, relacionats amb la restauració de mobles antics (manuals, productes i materials), amb joguines antigues o bé amb el món de les motos, etc.

És recomanable que en tot museu la botiga compti amb un accés independent. O bé que tingui una extensió a l'Oficina Municipal de Turisme i que aquesta extensió serveixi com a reclam del museu. També caldrà tenir en compte l'impacte que la botiga tindrà en l'organització i en el pressupost. És recomanable, doncs, estimar prèviament uns escenaris de despeses i d'ingressos previstos per apropar-nos a la viabilitat de qualsevol proposta. L'objectiu de la botiga és contribuir a l'assoliment de la missió del museu, però no pot suposar una càrrega onerosa. És a dir no ha de generar més despeses que ingressos: és només una qüestió de prudència a l'hora de decidir les estratègies a través de les quals la botiga complirà els seus objectius.

3. El territori i els seus productes

Els museus es diferencien d'altres equipaments culturals que la seva oferta és única (les peces que integren la col·lecció són úniques) i original (es tracta de peces autèntiques). El visitant n'és conscient i valora aquesta singularitat i autenticitat. La botiga ha d'ofrir productes en aquesta línia, singulars i autèntics. I aquests són els atributs que també caracteritzen l'oferta de productes del territori.

El Museu Comarcal de Cervera és un museu amb una forta implicació amb el territori i la seva comunitat. És, per tant, molt recomanable que l'oferta de la seva botiga inclogui una representació de

l'artesanía local: des de la joieria fins a les artesanies més tradicionals: cistelleria, tèxtil, etc. D'una banda, contribuirà a difondre la imatge del territori i, d'altra banda, a la seva dinamització econòmica.

Cal anar, però, amb compte de no competir amb el comerç local: en cap moment el museu competirà amb les botigues de la vila. És imprescindible, doncs, conèixer l'oferta del comerç local. Per contra, pot haver-hi artesanies que tenen dificultat de comercialització i per als quals la botiga del museu pot esdevenir un bon aparador i un canal de venda. A canvi, a més, el museu es beneficiarà de l'exclusivitat d'aquests productes i d'una predisposició més positiva d'un artesà que es beneficia del museu com a punt de venda. Una modalitat que és profitosa per a les dues parts és el dipòsit dels productes, la qual cosa significarà que no hi haurà una inversió prèvia per part del museu, que es compromet a la venda dels productes en un temps determinat, o al seu retorn de no ser així.

Serà indispensable aconseguir la màxima confiança mútua entre el museu i l'artesà, de manera que es pugui negociar el preu d'un producte, o renegociar-ne el d'un producte amb poca sortida, o mantenir a la venda un producte que no ha estat venut en el període pactat per un interès estratègic per part del museu. Tot això es farà si la relació és percebuda per totes dues parts com de benefici mutu. Això no implica que no sigui recomanable signar un document que, d'alguna manera, obligui a totes dues parts especificant el temps de dipòsit, el preu de venda al públic i la distribució percentual, la cobertura d'assegurances, etc.

Els artesans locals coneixen el museu, per la qual cosa serà més senzill aconseguir la seva implicació i complicitat, sobretot en aquells casos que el museu encarregui productes propis, és a dir, mercaderia amb la imatge del museu, per exemple. Cal tenir en compte que el tracte directe amb el creador i productor suposarà un estalvi al museu.

En definitiva, les botigues dels museus són instruments que donen servei als visitants, poden generar ingressos suplementaris, consoliden la marca del museu i de la vila i suposen una plataforma de suport al desenvolupament local.

notícies del museu

Obertura de la botiga del Museu

22 de setembre de 2013

El Museu de Cervera amplia la seva oferta de serveis amb l'obertura de la botiga del Museu, una iniciativa que s'obre amb un plantejament clau: servir d'aparador d'excepció i qualitat als productors locals que tenen el patrimoni com a eix principal del seu treball. Així doncs, la botiga, a banda de vendre els productes propis del Museu –publicacions, merchandising, objectes exclusius,...- serà un punt d'exposició i distribució dels productes elaborats per diferents artesans de la comarca.

La botiga s'ha habilitat als baixos de la Casa Museu Duran i Sanpere, i al costat de la recepció del Museu, amb finestra oberta al carrer Major. Hem volgut crear un espai petit, però especial i amb identitat pròpia, i per a l'ocasió s'han recuperat els mobles expositors de l'antic Museu Duran i Sanpere en un intent de combinar allò antic amb el concepte totalment actual de les funcions i usos del museu.



trajectòria

Exposicions

● En procés: recuperació de la Passió medieval de Cervera

Del 14 de desembre de 2012 al 10 de febrer de 2013

El Museu Comarcal de Cervera, juntament amb L'associació la Passió Medieval de Cervera, van organitzar l'exposició "En procés: recuperació de la Passió medieval de Cervera", que ens mostra el treball de recerca al voltant de la recuperació dels elements escenogràfics de la Passió medieval.

Aquesta exposició representà un punt intermedi en l'evolució del projecte escenogràfic de recuperació de la Passió, que es nodrí també de les aportacions dels ponents de la Jornada Reviure el Patrimoni, dedicada aquest any a aquest projecte.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 326



● Ànima. La construcció i evolució dels instruments de corda

Del 17 de febrer al 31 de març de 2013

El Museu Comarcal de Cervera va obrir les portes a una nova exposició produïda conjuntament amb el Conservatori Professional de Música de Cervera.

L'exposició proposava un viatge pel món dels instruments de corda des d'una perspectiva diferent a l'habitual: qui els ha dissenyat, què hi ha dins



seu, quins materials s'utilitzen en la seva construcció o amb quines eines es fabriquen?

Vinculat amb l'exposició es va desenvolupar tot un programa d'activitats que va aplegar gran nombre de visitants, tant en visites guiades per part de luthiers i professors del Conservatori com en les moltes audicions d'alumnes que es van dur a terme a la sala d'exposicions.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 1442



● **El so de la llum**

Del 23 de març al 12 de maig de 2013

Dins el marc del Festival de Pasqua de Cervera, el Museu va presentar l'exposició *El so de la llum*. Monpou-Gaudí, una proposta d'Adolf Pla i Marc Llimargas, per al Museu de la Música.

El so de la llum proposava el diàleg entre aquests dos catalans que van fer un art nascut de la llum mediterrània i que culminava en la meditació de la Música callada i el temple de la Sagrada Família per fer-nos viure la llum de l'esperit. Una llum que sona en el nostre interior i que alhora, arriba als indrets més llunyans de l'univers.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 1264



● **Isidro Ferrer: el llibre de les preguntes, de Pablo Neruda**

Del 5 d'abril al 12 de maig de 2013

Un any més, l'associació Amics del Conte va preparar una nova edició de la jornada *Un dia de conte* i el Museu es va sumar a aquesta iniciativa amb l'exposició de reproduccions de les il·lustracions que Isidro Ferrer va realitzar per al *Llibre de les preguntes* de Pablo Neruda. Una producció que ofería també, una interessant proposta didàctica al servei dels centres escolars, el resultat de la qual va passar a formar part de la mateixa exposició.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 1219



● **De la terra i dels homes. Fotografies de Ton Sirera**

Del 18 de maig al 30 de juny de 2013

Una producció de la Xarxa de Museus de les terres de Lleida i Aran

Segona iniciativa expositiva organitzada per la Xarxa de Museus de les terres de Lleida i Aran, de la qual forma part el Museu Comarcal de Cervera. Aquesta mostra ha estat una bona oportunitat per endegar un projecte que uneix dos dels elements que millor identifiquen els museus de la Xarxa: territori i patrimoni. La transversalitat d'aquesta mostra fotogràfica naixia amb la intenció d'abastar temàticament el territori geogràfic de les terres de Lleida tot redescobrint una obra que permet al visitant interpretar les imatges del fotògraf des d'un punt de vista interdisciplinar que abraça des de l'art a la història passant per la geografia o l'etnografia. Vinculat a l'exposició s'ha publicat un catàleg raonat que podeu trobar a la botiga del Museu.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 553



● Els imprecisos límits de la Segarra 1r àmbit de l'exposició estable del Museu de Cervera

Inauguració el 18 de maig de 2013

El Museu Comarcal de Cervera va presentar la primera “pedra” d’una construcció més gran que serà la nova exposició de referència. Ja fa un temps, vam decidir que calia repensar la que va ser durant quasi 10 anys l’exposició permanent del Museu –Cervera: Tresors secrets. La formació d’un museu– cap a un nou discurs de ciutat que tinguí en compte conceptes tan actuals com la governabilitat i l’acció col·lectiva.

Volem parlar de les transformacions físiques i identitàries al llarg de la història: des dels processos d’emmurallament, els mercats i la religiositat d’època medieval a la gran transformació de la Cervera moderna amb la construcció de la Universitat, el seu edifici emblema. De fet, la data de 1714 pren una significació especial, ja que esdevindrà el gran punt de partida que ens ha de permetre entendre les relacions de la ciutat amb el seu propi territori, el seu creixement econòmic, urbanístic, però també i sobretot la construcció d’una identitat.

Un discurs que arrenca ara, en aquest primer àmbit, amb l’exposició de la moneda Sikara: l’exemplar més antic on apareix el topònim de la Segarra i, per tant, el primer objecte físic que ens permet aproximar-nos a un territori –canviant i de límits imprecisos– i a una primerenca consciència de pertànyer a un territori concret.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 1424



● Les guitarres del mestre Emili Pujol

Del 18 al 28 de juliol de 2013

El Museu Comarcal de Cervera va participar per primera vegada al Curs Internacional de Música que se celebra anualment a la ciutat de Cervera.

De forma conjunta amb el Conservatori Professional i Escola de Música de Cervera, i gràcies a la col·laboració de l’Institut d’Estudis Llerdencs, el Museu va presentar les guitarres de qui va ser figura universal de la música: Emili Pujol i Vilarrubí i que per primera vegada s’exposaven.

Vinculat amb l’exposició es va desenvolupar tot un programa d’activitats que va aplegar gran nombre de visitants: audicions, la conferència de Joan Pellissa, una visita guiada de l’exposició i recital de l’intèrpret i deixeble del Mestre Pujol, en Carles Trepàt.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 555



● Anibal Trejo. Fotografies sota el foc

Del 29 d'agost al 29 de setembre 2013

Participació amb la Festa de l’Aquelarre amb el muntatge d’una exposició fotogràfica de l’autor Anibal Trejo i l’organització d’un taller de fotografies de correfocs.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 513



● 93 Marc Márquez. Espai expositiu

Exposició de llarga durada

Actualització de l’exposició amb l’arribada dels trofeus guanyats durant el campionat de l’any 2012 i amb l’exposició de dues motos noves; una d’elles, la Suter amb la qual es va proclamar campió de Moto2.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 6.652

- **La font de Sant Miquel**

Del 25 d'octubre de 2013 al 26 de novembre de 2013

Mostra documental i gràfica de l'antiga font de Sant Miquel de Cervera, en ocasió de la nova urbanització de la plaça de la Universitat. La inauguració va comptar amb la visita guiada de la historiadora i comissària de l'exposició M. Teresa Salat.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 239

- **Catalunya i la Guerra de Successió**

Del 31 d'octubre de 2013 al 5 de gener de 2014

Exposició produïda pel Museu d'Història de Catalunya

Dins el marc commemoratiu del tercer centenari de la Guerra de Successió que se celebrarà l'any 2014, el Comissionat del Tricentenari i el Museu d'Història de Catalunya va presentar la versió itinerant de l'exposició Catalunya i la Guerra de Successió, presentada a Barcelona l'any 2007, amb l'objectiu de commemorar aquest esdeveniment, que ha tingut especial repercussió en la configuració de la memòria col·lectiva del nostre país.

L'acte va comptar amb una visita guiada a càrrec del Sr. Agustí Alcobe-ro, director del Museu d'Història de Catalunya.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 662

- **Catalunya bombardejada**

Del 3 de desembre de 2013 al 5 de gener de 2014

Exposició produïda per Memorial Democràtic

L'exposició "Catalunya bombardejada" és la mostra amb la qual el Memorial Democràtic commemorava els 75 anys dels bombardeigs sobre la població i infraestructures catalanes durant la Guerra Civil.

La mostra proposava dos espais expositius diferenciats: "Catalunya bombardejada" i "Bombardejos a les centrals hidroelèctriques".

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 451



Publicacions

- **Capcorral. La revista del Museu**

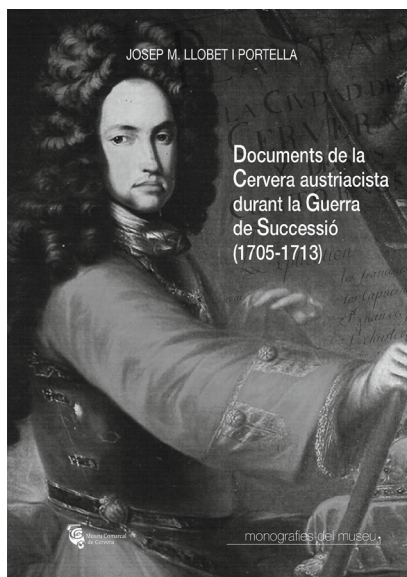
Enguany arribem al número 9 de la revista Capcorral, on mostrem totes les activitats que el Museu ha dut a terme durant el 2013, així com l'oferta expositiva i didàctica i els projectes de recerca i restauració realitzats al llarg de l'any.

El dossier central de la revista inclou les actes de la jornada Reviure el patrimoni, en la seva edició dedicada a la Recreació del passat per mitjà de la festa. La recuperació de la Passió medieval a Cervera.

La revista es pot trobar en format pdf apte per a descàrregues al web del museu (http://www.museudecervera.cat/?page_id=1840)

- **Monografies del Museu**

Josep M. Llobet Portella, Documents de la Cervera austriacista durant la Guerra de Successió (1708-1713), Monografies del Museu, núm. 3, Cervera, 2013.



A les portes de la celebració del tricentenari, el Museu, conjuntament amb la Paeria de Cervera, ha presentat el número 3 de les seves monografies: Documents de la Cervera austriacista durant la Guerra de Successió; un recull exhaustiu dels documents existents a l'Arxiu Comarcal de la Segarra que mostren el suport a l'arxiduc Carles d'Àustria i desmenteixen, d'aquesta manera, la suposada i exclusiva fidelitat de la ciutat de Cervera al rei borbó Felip V.

Activitats

● Festival de Pasqua

Concerts de proximitat

30 de març de 2013. Saló de la Casa Museu Duran i Sanpere

El Museu participa amb el Festival de Pasqua com a seu dels concerts de proximitat que tenen lloc al Saló de la Casa Museu Duran i Sanpere. Enguany hi va actuar durant 3 sessions, el quartet Teixidor que va interpretar obres de Teixidor, Pederell, Morera, Cazorra i Guzman.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 105

● DIA INTERNACIONAL DELS MUSEU

18 i 19 de maig de 2013

JORNADA DE PORTES OBERTES A LA CASA MUSEU, amb visites guiades a les 11 h, 13 h i a les 17.30 h

17 de maig de 2013

Signatura del conveni de comodat i presentació de la moneda Sikarra al Museu Comarcal de Cervera

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 25

18 de maig de 2013

Presentació dels nous webs de la Xarxa del Museu de les terres de Lleida i Aran i de la Xarxa dels Museus d'Història i Monuments de Catalunya

Inauguració de l'exposició De la terra i dels homes. Fotografies de Ton Sirera

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 55

● LA NIT DELS MUSEUS

Visita el Museu fins a mitja nit. Les sales d'exposicions del Museu van romandre obertes de les vuit del vespre a les dotze de la nit.

Un passeig per la Casa Museu Duran i Sanpere, amb tast de música... i alguna cosa més

Visita nocturna a la Casa Museu Duran i Sanpere amenitzada amb música en directe, a càrrec dels alumnes del Conservatori de Música de Cervera.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 25



ISAGOGE

19 de setembre de 2013

Saló principal de la Casa Museu Duran i Sanpere

Recital de poesia a càrrec de Xavier Hidalgo (veu) i Xesco Grau (flauta travessera), per homenatjar la figura de Salvador Espriu en ocasió del centenari del seu naixement.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 45

22 de setembre de 2013 (Festa Major de Cervera)

La botiga del Museu

Inauguració d'aquest nou espai i servei del Museu. Un racó obert als productes locals que tenen en el patrimoni la seva font d'inspiració.

Amb la col·laboració de Gustum.

I per celebrar-ho vam preparar una jornada de festa:

- A la tarda, tallers infantils a càrrec de Les Voltes, el Món de l'Art i la Gargola.

- I a la nit, presentació del projecte "Creant una cervesa social i col·laborativa" de la Fundació Casa Dalmases, i maridatge de cervesa Red Ale de la Casa Dalmases de Cervera amb formatges sant Gil de l'Albió i codonyat de Bernau Herbes. L'acte va comptar amb l'acompanyament musical a càrrec dels alumnes del Conservatori Professional i Escola de Música de Cervera.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 255

Jornades Europees de Patrimoni

29 de setembre de 2013

Un any més el Museu participa en aquesta celebració internacional amb l'obertura d'un monument habitualment tancat al públic. En aquesta ocasió, es va fer una visita teatralitzada a l'antic priorat de sant Pere el Gros, amb tast de dolços i licors locals.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 85

75è aniversari dels bombardejos de Cervera

3 de desembre de 2013

Cervera es va sumar al conjunt de municipis catalans que al llarg d'aquest 2013 han commemorat els bombardeigs indiscriminats de l'aviació italiana i alemanya durant la Guerra Civil, coincidint amb la itinerància a la ciutat de l'exposició "Catalunya bombardejada". A banda de l'exposició, la Paeria de Cervera i el Museu van organitzar conjuntament amb tots els centres escolars de la ciutat, un acte de memòria i reconeixement en record de les víctimes dels bombardeigs que va patir la ciutat de Cervera entre els anys 1938 i 1939.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 550



Congressos i jornades

Jornades sobre gestió de cultura popular

13 de juny de 2013. Direcció General de Cultura Popular i Tradicional de la Generalitat de Catalunya

Participació del Museu en l'organització de les jornades.

II curs de la Universitat d'estiu

Del 4 al 6 de juliol de 2013. Universitat de Lleida

La UdL i la Xarxa de Museus de les Terres de Lleida i Aran continuen amb l'organització anual del curs d'estiu dedicat a l'estudi i reflexió sobre museus, patrimoni i territori. En aquesta edició s'ha tractat sobre com abordar el muntatge d'una exposició, entesa com el mitjà d'expressió per excel·lència dels museus, des de qüestions relacionades amb la programació, el projecte, la realització i la seva avaluació.

Jornada Cultura Viva: presentació de la recerca etnològica a les comarques de Lleida i del Pirineu

24 d'octubre de 2013

Coorganització de la jornada conjuntament amb el Museu Comarcal de l'Urgell-Tàrraga i l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu. La jornada s'emmarca dins un programa conjunt d'abast nacional, coordinat des de l'Observatori per a la Recerca Etnològica de Catalunya.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 23

VIII Jornada Reviure el Patrimoni: mites i herois en la construcció de la identitat

21 setembre de 2013

VIII edició de la jornada Reviure el patrimoni que arriba, enguany, de la mà d'una data prou emblemàtica i d'abast nacional: la celebració del Tricentenari dels fets de l'11 de setembre de 1714. En aquest context, en la jornada es va tractar la construcció de la identitat, no només, però sí essencialment, a partir de la utilització de fets històrics reals i/o interpretats que, obviats o magnificats, poden potenciar una o altra imatge.

Indicadors dels resultats de l'activitat

Número visitants: 26

VIIè Congrés d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona: Catalunya entre la guerra i la pau 1713 - 1813

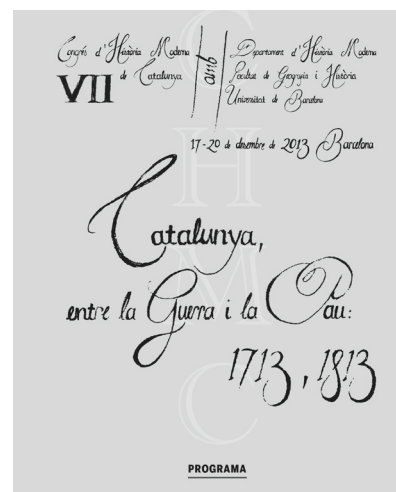
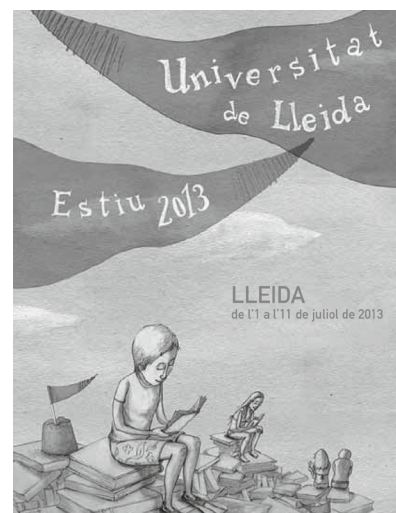
19 de desembre de 2013. Universitat de Cervera

El Museu va participar en aquestes jornades amb l'organització de la conferència Cervera després del 1713: un període de canvis estructurals, a càrrec de l'historiador Josep Maria Llobet Portella, i amb la logística necessària per dur a terme aquesta trobada que anualment celebra la Universitat de Barcelona en diferents indrets de la geografia catalana.

Programa de recerca i documentació

Projecte de recerca de l'antiga farinera de Cervera (període 2013)

La recerca sobre l'antiga farinera de Cervera forma part d'un projecte IPEC-Recerca i anàlisi, l'ajut atorgat per la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals de la Generalitat de Catalunya ha anat a càrrec de la historiadora Montse Graells (recerca, documenta-



ció, inventaris i entrevistes), Eduard Mayora (enregistraments audiovisuals) i Ramon Pijuan (inventari maquinària), sota la coordinació de Carme Bergés (Museu Comarcal de Cervera).

Identificació de l'objecte:

Inicialment i abans de començar materialment amb l'inventari dels objectes, l'equip que portava a terme aquesta tasca ha fet un treball de recerca de la fabricació de farina, de la història de la farinera de Cervera, de les entrevistes realitzades als antics treballadors..... i d'estudis d'altres centres fariners a Catalunya i Espanya que, com en aquest cas, feien servir el sistema austrohongarès de molins de cilindres.

Cap de les fonts consultades es decisiva. El circuit en el procés de fabricació de farina varia sensiblement a cada fàbrica: l'organigrama de cada farinera varia en funció de les seves necessitats.

En el cas de la història de la farinera de Cervera, si bé des de la seva construcció l'any 1922 està documentada per diverses fonts, essent la més fidedigna el butlletí *El Sindicat*, a partir dels anys setanta i vuitanta, amb els diversos canvis de propietat, es perd la línia biogràfica de l'entitat provocant llacunes d'informació en les diverses reformes que s'han anat realitzat al llarg del temps.

Els conflictes ocasionats pel tancament de la fàbrica i els anys que l'edifici va estar abandonat han estat decisius i catastròfics material i històricament parlant.

Les entrevistes realitzades a antics treballadors tampoc eren clarament definitòries en relació al concepte específic de la fabricació de farina. Molt valuoses a nivell d'experiències personals però amb manca de concreció a nivell estrictament industrial.

Ens trobàvem davant d'una fàbrica on bona part de les conduccions i una part més petita de maquinària havia desaparegut. Calia ordenar, concretar, seleccionar i sistematitzar la informació recopilada per poder dur a terme aquest projecte.

Les fonts documentals més consultades són:

- El butlletí *Lo Sindicat* (més tard *El Sindicat*). De l'any 1923 fins a 1933 (exemplars cedits al Museu i conservats a la Secció Hemeroteca de l'Arxiu Comarcal de la Segarra) ha estat una font inesgotable de documentació històrica. Ha ajudat a poder datar d'una forma aproximada la part més antiga de maquinària, conduccions i accessoris.

- L'inventari realitzat l'any 1979 per l'empresa REVER (Barcelona) pel jutjat de 1a instància de Cervera (dins el procés de fallida amb els treballadors i l'expedient a la Magistratura de Treball de Lleida) amb núm. d'expedient 1B2247159, ha representat un primer apropament als béns conservats dins l'edifici per poder identificar una part dels objectes.

- L'entrevista realitzada a Ramon Ganyet Fitó (enginyer i tècnic en molinaria) i els plànols que va realitzar els anys 1985 i 1986 (en el darrer intent de reformar la farinera i reactivar-la de nou), han estat decisius per poder entendre la part del circuit productiu que es conserva.

- La Farinera de Castelló d'Empúries. Quaderns de didàctica i difusió-12, com a pauta a tenir en compte per comparar circuit de fabricació i vocabulari.

- Els catàlegs d'època de la casa Bühler, per poder comparar imatges, han estat decisius per a la identificació de models i per entendre el funcionament de les màquines.

- Consultes puntuals dins el ventall d'internet.

Numeració:

Per tal de seguir un ordre concret es va prendre la decisió de seleccionar els objectes en tres grans apartats:

Màquines

Han estat els primers objectes a numerar per la facilitat d'identificar-los



visualment i pel seu caràcter puntual enfront la resta d'objectes de funció més interrelacionada dins el circuit de la fàbrica.

Sistemes de transport del producte

Agrupats en tres tipus:

- *Elevadors:*

Són tots originals amb un total de 27 elevadors inventariats. El recorregut vertical pels diferents pisos de l'immoble implica una comprensió més acurada del funcionament d'aquesta fàbrica.

- *Embarrats:*

34 embarrats localitzats per l'edifici d'una manera àgil i efectiva.

- *Rosques sense fi o d'Arquímedes:*

Els conflictes en el tancament de la fàbrica i el posterior abandó de l'edifici són els causants que no es conservin tots els elements.

- *Conducces:*

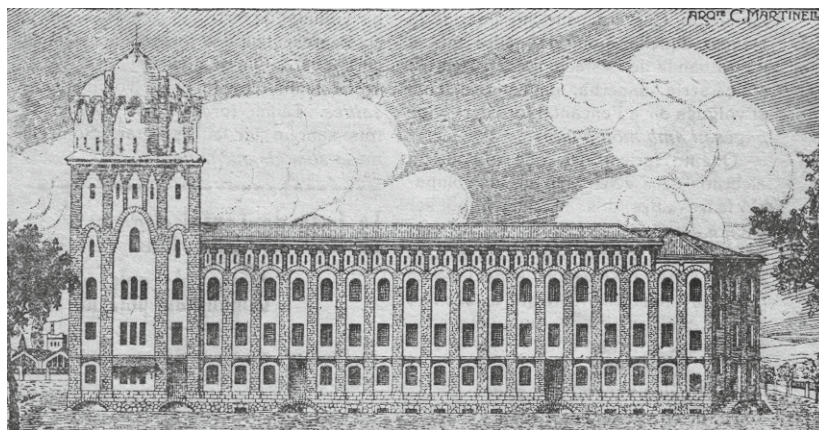
Una bona part dels tubs han desaparegut. Dels que s'han conservat a la seva ubicació original podem distingir tres tipus: tubs de fusta per al transport descendent del producte, tubs metàl·lics de color ocre clar per al transport descendent del producte i tubs de color blau per als sistemes d'aspiració.

Accessoris

En aquest apartat englobaríem tots aquells objectes dispersos per l'edifici sense una relació física directa amb el circuit de fabricació conservat, tals com: eines manuals, peces d'engranatge, suports de màquines, tubs desmuntats.

Localització:

Seguint el sistema de producció de farina i aprofitant els plànols cedits per l'enginyer i tècnic en molinaria Ramon Ganyet, l'equip de documentació ha conservat les mateixes seccions per a ubicar els objectes dins l'edifici de la fàbrica.



Dibuix de la façana de la farinera, dissenyada per Cèsar Martinell

En planta, la secció de pre-neteja presenta 7 pisos mentre les seccions de neteja, fàbrica i ensacatge disposen de 5 pisos i la secció de magatzem en disposa de 3. Per tant, la localització dels objectes l'establim per secció-planta.

Recerca d'inscripcions:

L'estat d'aquesta fàbrica de farina on bona part de les conduccions de transport del producte han desaparegut, implica accentuar la visualització de cada objecte detingudament per detectar possibles inscripcions manuscrites de funcionament de la factoria, realitzades pels treballadors quan la farinera estava en actiu.

Aquesta recerca ha estat meticulosament portada a terme en les con-

duccions conservades a la seva ubicació original mitjançant una llanterna de lets i fent un rastreig de la superfície dels objectes aplicant el focus en frontal i en rasant. Aquest tipus de llum freda facilita la detecció de restes d'inscripcions realitzades amb grafit.

Presa d'imatges fotogràfiques:

De cada objecte es prenen imatges generals de totes les cares i de les seves particularitats: de les inscripcions, de les plaques identificatives, de les plaques de funcionament, de reparacions, d'adaptacions fetes pels treballadors, de desperfectes, etc.

IMATGES GENERALS FARINERA

Aspecte actual de la farinera i estat de conservació.



Espai pre-neteja / planta soterrani



Espai ensacatge / planta soterrani

Sala dels elevadors que transporten el gra de blat de la tremuja d'entrada a la secció pre-neteja, a les sitges i ensacatge d'elements estranys a la producció de farina provinents de la selecció feta a la pre-neteja.

Sales dels peus de 22 elevadors distribuïts de la següent manera: 7 a la secció neteja, 11 a la secció fàbrica i 4 a la secció ensacatge. A la secció neteja hi trobem també els motors elèctrics generals i la sala amb les boques de sortida de les sitges de repòs; han desaparegut les rosques sense fi. A la secció fàbrica hi localitzem l'embarrat principal que transmetia l'energia a aquesta secció i la màquina doble per polir i estriar els cilindres. A la secció ensacatge hi trobem un molí de martells per producció de farina/pinsos per animals fruit d'una remodelació posterior.

Sala amb les boques de sortida del blat de les 12 sitges i la rosca sense fi que el transporta mitjançant un elevador a la secció neteja.

Sala de la bàscula (es conserva el 25% de l'estructura) que servia per a fer les barreges adequades de blat per a la producció de tipus de farina concrets.

Actualment plena de mobiliari i estris estranys a l'edifici.

Sala del separador helicoidal, de la "kipp Kelly" i de les tarares dobles.



Espai sitges de blat / planta soterrani



Espai pre-neteja / planta baixa

Segons antics plànols ha desaparegut el calibrador i una rosca sense fi.

Sala dels 14 molins dobles de cilindres que molturaven el blat per fabricar la farina.

Sala d'ensacatge de la farina amb una bàscula-ensacadora automàtica "Aristrain", ensacadora manual, bàscula de canastrons i el peu de dos elevadors.

Sala de magatzem amb moll de càrrega per a la comercialització del producte. Actualment s'utilitza com a sala polivalent.

Sala del monitor-separador per a primera selecció de la secció pre-neteja.



Espai neteja / planta baixa

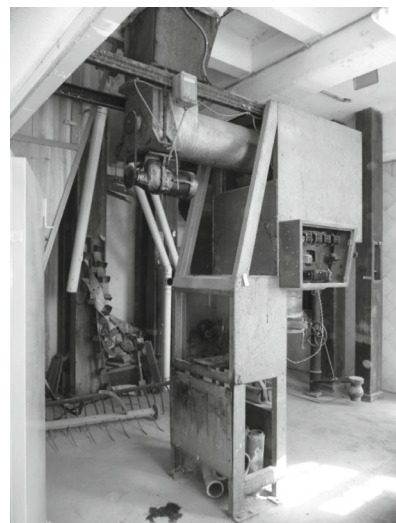


Espai fàbrica /planta baixa

Sala del separador i d'un sasor dipositat en aquest espai sense connexions. Originàriament hi havia dos filtres dels quals es conserven les boques de conducció al sòl i sostre de l'edifici.

Sala del recol·lector, dels sasors i de les raspalladores. Es conserva un sasor amb les connexions. En aquest espai, també anomenat "sala dels tubs" aquestes conduccions estan desaparegudes en un 95%.

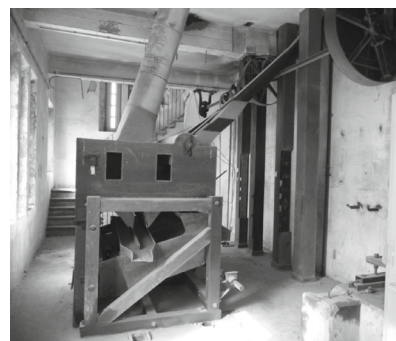
Sala amb el cap de l'elevador que per mediació d'una rosca sense fi (desapareguda) transportava la farina a les ensacadores. Espai molt mutilat.



Espai ensacatge /planta baixa



Espai magatzem / planta baixa



Espai pre-neteja / planta primera



Espai neteja / planta primera

Sala on al fons a l'esquerra s'aprecia el descensor de sacs. Disposats desordenadament es localitzen els quatre sasors originals de la fàbrica en molt mal estat.

Originàriament en aquest espai hi havia el laboratori, el taller i el magatzem d'accessoris.

Sala dels dos aspiradors per absorbir la pols de la secció preneteja. Cap de l'elevador que transporta el blat de la tremuja i boques de sortida de dues sitges.

Sala del triabesses. Aquest espai conserva obertures al sòl i sostre de connexions i màquines avui desaparegudes.

Sala dels plansichters amb un total de 6 totalment desgavellats. A l'extrem exterior es localitza una sitja metàl·lica sense cap informació d'on anava ubicada.

Sala d'ensacatge de les restes de farina i subproductes. Conserva una ensacadora manual i restes d'una bàscula de canastrons. D'una posterior reforma es conserva un aspirador amb motor incorporat.

Sala de tubs d'aspiració i cicló pertanyents al circuit de la preneteja. Amuntegats pel terra varis tubs d'aspiració desmuntats i de diferents mides.

Sala amb els dipòsits d'aigua que alimentaven la rentadora del blat (avui desapareguda), tubs d'aspiració i cicló del circuit de la secció neteja, i, torn, darrera màquina en el circuit de la secció neteja.

Sala sobre les sitges de repòs totalment mutilada. Conserva una rosca i les boques d'entrada del producte a les sitges.

Sala dels caps dels elevadors que transportaven el producte a la secció fàbrica amb un filtre a la zona central. Es conserven les restes de 6 taules metàl·liques fixades al terra indicadores de la desaparició d'unes màquines auxiliars.

Sala de pas on es localitza un embarrat transmissor d'energia i la part superior del cicló i conducció d'extracció de l'aire i pols provinent de la preneteja a l'exterior de l'edifici.

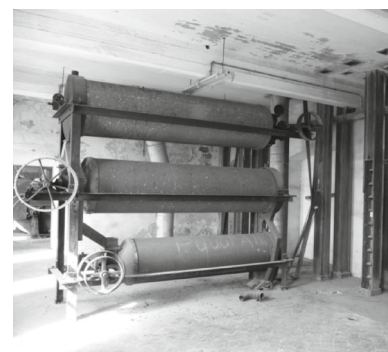
Sala situada sobre les sitges d'entrada que conserva la rosca sense fi i conduccions alimentadores de les sitges i el cap d'elevador transportador del blat fins aquest nivell.



Espai fàbrica / planta primera



Espai pre-neteja / planta segona



Espai neteja / planta segona



Espai pre-neteja / planta quarta

Altres activitats

Col·laboracions amb l'associació de cultura popular Seny Major

- Conferència a càrrec de restaurador Ramon Pijuan sobre els resultats dels anàlisis pictòriques i radiografies del cap de l'àliga conservat al Museu realitzats pel Centre de Restauració de Béns mobles de Catalunya, pel projecte de recuperació de l'àliga de Cervera.

- Exposició del cap de l'àliga conservat al museu, en motiu dels actes de bateig de la nova àliga de la ciutat.

- Conveni per a la cessió de les trampes i les timbales per formar part del seguici: Completes del Santíssim Misteri (5 de febrer), diumenge de Corpus (2 de juny) i diumenge de la Festa Major del Sant Crist -anada a ofici i seguici- (22 de setembre).

conèixer les col·leccions

Les col·leccions del Museu de Cervera procedents de la Universitat

Maria Garganté Llanes i Carme Bergés Saura

La major part dels objectes conservats al Museu Comarcal de Cervera amb relació a la Universitat els podem situar en un context de solemnitat festiva, que era quan la Universitat desplegava el seu “fast” i projectava el seu poder i simbolisme vers la ciutat.

Aquestes solemnitats podien tenir el caràcter “d’ordinàries”, inscrites en el curs de l’any -festes religioses de la mateixa ciutat, com el Santíssim Misteri, o bé els actes acadèmics preceptius-, o bé el caràcter “d’extraordinàries”, com ho seria, per exemple, una visita reial.

A la Relación de las prevenciones tomadas y festejos executados... (ACSG: Fons impremta), hi ha molts detalls sobre quins actes es dugueren a terme a o des de la Universitat. D'altra banda, dins aquest tipus de festivitat “extraordinària”, també podem comptar-hi tant les exèquies com les proclamacions reials, d'algunes de les quals es conserven també detallades relacions, com en el cas de Ferran VI l'any 1746.

L'emblema que presideix tots aquests actes i que apareix tant en els escuts, com en les banderes o els draps de timbal, és la imatge de la Puríssima o Immaculada Concepció. Aquest escut té el seu origen en la disposició continguda en el títol I, anomenat Del tutelar de la Universidad, dels (seus) Estatuts, que resa: “Primeramente estatuímos que esta Universidad venere por su única patrona a María Santísima, madre de Dios, en el misterio de su purísima concepción y que el escudo de sus armas sea la imagen de esta soberana con el

lema: MIRABILIS FACTA EST SCIENTIA TUA EX ME. Psalm 138” (Llobet Portella, a Tresors Secrets... La formació d'un museu, Cervera, 2001, p. 75).

Pel que fa als actes més pròpiament acadèmics, però, es pot assenyalar que el 18 d'octubre de 1762 s'inaugurà oficialment el “Teatro Mayor” -el dia 10 es va llegir al Claustre la llicència atorgada (amb data de 2 d'octubre) pel bisbe de Solsona Fra Josep Mezquía, per tal de beneir la nova capella i paranimf.

A més de les funcions religioses, la capella en qualitat de paranimf o teatre acollia solemnitats com l'atorgament dels graus acadèmics -la Universitat de Cervera en concedia tres (Batxiller, Llicenciat i Doctor -els llicenciats i doctors en filosofia eren Mestres en Arts). Arribat el dia designat, es reunien tots els mestres i doctors a casa del Cancellier, i revestits amb les seva indumentària protocol·lària acompanyaven al “graduand” fins al teatre o capella.

Al graduand, se li atorgaven una sèrie d'ensenyes:

-L'anell, en senyal de desposoris amb la saviesa.

-Guants blancs, senyal de la puresa de costums.

-Un llibre, senyal de la contínua aplicació a l'estudi.

-Espasa (Gladius), símbol del valor per defensar la veritat davant dels errors.

-Borla, senyal del triomf aconseguit amb l'esforç i l'afany pel saber. Cal assenyalar que aquesta era dels colors següents segons la disciplina:

Blanc - Teologia

Verd- Cànon

Roig/grana- Lleis

Verd- Medicina

Blau- Filosofia

A més d'aquestes ensenyes pròpies dels doctors, s'imposava el bonet (al·lusió a la llibertat amb la qual la Saviesa treu el graduat del regne o les tenebres de la ignorància) com a distintiu dels batxillers i la Museta, pròpia dels llicenciats, en referència a la pau.

Finalment, per acabar la cerimònia, el nou doctor rebia l'abraçada del Cancellier, el Padri i els altres doctors del claustre universitari.

Entre la indumentària que es conserva hi ha també una interessant col·lecció de birrets. Aquests, tenien forma cilíndrica o troncocònica, amb els signes distintius dels estudis realitzats en forma de borles o serrells. El corresponent als estudiants era negre, de tres pics i sense decoració (la indumentària escolar dels estudiants cerverins era a l'estil de les universitats de Salamanca o Alcalá de Henares). El birret doctoral tenia forma vuitavada, folrat de ras i amb serrells distintius de cada facultat (si es tenia dos doctorats, es podien utilitzar els dos colors a parts iguals en els serrells). Finalment, el birret de rector és tradicionalment l'únic de color completament negre i la borla, que cobrirà per complet la part superior, serà del mateix color que els serrells.

Com la major part d'indumentària acadèmica, la museta té un origen eclesíàstic, ja que els prelats eren “llaura-

dors de la vinya del Senyor” (en al·lusió al fet que en tractar-se d’un tros de tela amb caputxa, servia per protegir-se de les inclemències del temps, també en les feines del camp). D’aquesta manera, era utilitzada tant per cardenals o bisbes com per doctors, rectors o llicenciats.

Sobre la utilització de la caputxa en el context universitari s’ha especulat que també podia servir com a “porta-pergamins” o per rebre en l’acte solemne el títol de Llicenciat.

La museta acostuma a ser de ras, del color distintiu de cada facultat on s’hagi obtingut el títol, forrada de seda negra i botonada per davant. Excepcionalment, la museta del Rector de la Universitat és de vellut negre.

Finalment, la taula d’escrutinis i les conclusions acadèmiques també formen part directa de la vida universitària.

La funció de la taula d’escrutinis queda definida al paràgraf 14 del títol III, anomenat De claustros, dels Estatuts de la Universitat, que resa: “Para que con mayor seguridad, secreto y formalidad se pueda votar en claustro algun oficio, comisión u otra cosa, esta-

tuimos que haya en él un caxón dividido en tantas gavetas o casillas quantos fueren los graduados, cada uno de las quales tenga escrito un nombre de graduado por su orden y una abertura por la qual se pueda echar la señal del voto a favor del que se quiera y el secretario, después de haber repartido dichas señales, llame primero al cancelario y consecutivamente los graduados por su antigüedad para que vayan votando según este orden y, acabando de votar, saque las gavetas y, poniéndolas sobre la mesa del cancelario, saque de ellas las referidas señales, por las quales regule los votos [...]”. Manuel Rubio es fa ressó d’aquesta disposició i afirma que durant els claustres de la Universitat de Cervera, “para el mayor secreto y formalidad de las votaciones se disponía de un cajón en forma de mesa, dividido en tantas gavetas cuantos eran los graduados”, cosa que confirma que la taula conservada es destinava a aquesta activitat (extret de Llobet Portella, Tresors secrets... La formació d’un museu, Cervera, 2001, p. 73-74). Els claustres universitaris, on tenien lloc les

votacions, eren convocats pel Cancellier i, en absència seva, el Vicecancellier. Hi havia també l’anomenat “agutzil del Silenci”, que era l’encarregat d’obrir la porta als catedràtics, i d’assegurar-se que tots els assistents als claustres tinguessin vot.

Pel que fa a les “conclusions generals”, dites “majors” o “extraordinàries” eren de diversos tipus. Unes es celebraven quan els alumnes conclouïen el darrer any de la facultat, obtenint el batxillerat –seria el cas d’un dels exemplars conservats al Museu (i que apareix al catàleg de Tresors secrets...La formació d’un museu, Cervera, 2001, p. 76), on el prevere cerverí Josep Antoni Brach Minguella les presenta per assolir el grau de batxiller en sacra teologia (maig de 1828)-. D’altres es celebraven anualment amb motiu de l’Octavari de la Puríssima –patrona de la Universitat-, per a la defensa de les quals s’escollia un estudiant que sobresortís i que amb preferència fos un estudiant “pobre”. Tots aquests actes podien ser impresos per la impremta de la Universitat, com seria el cas dels exemplars conservats.



patrimoni rescat

Conservació preventiva i restauració de les col·leccions del Museu procedents de la Universitat de Cervera

Ramon Pijuan Regidor. Conservador/Restaurador d'Art

En motiu de l'exposició *Universio*, que va tenir lloc al Paraninfo de la Universitat de Cervera dins els actes commemoratius de la celebració del Tricentenari, la direcció del Museu Comarcal de Cervera va fer una selecció de 18 objectes relacionats amb la Universitat i que estaven custodiats a les reserves del Museu.

Els objectes escollits eren, majoritàriament, sobre suport tèxtil: una conclusió acadèmica teixida amb lluentons i estampada sobre seda emmarcada, dos gonfanons (estendards) estampats i teixits sobre seda, dues banderes (per guarnir els tambors) teixides amb fil metàl·lic i lluentons sobre vellut verd folrat amb lli i cuir, cinc birrets teixits amb fil metàl·lic sobre seda i cotó, tres musetes teixides amb fil i botons metàl·lics sobre seda folrada de gro negre, una

pintura a l'oli sobre tela de cotó de mitjanes dimensions (236x159cm) "Retrat del catedràtic Vidal" pintat per Domènec Bosch (1809-1814) i una pintura a l'oli sobre lli de petites dimensions (76,5x61,5cm) "Retrat de P. Francisco Suárez S.J."

Tanmateix d'altres objectes sense suport tèxtil eren dues espases de catedràtic d'acer platejades i una taula d'escrutini de fusta de noguera amb marqueteria de foix.

Excepte el retrat del catedràtic Vidal, datat de principis del segle XIX, la resta d'objectes es daten del segle XVIII.

Els objectes havien estat exposats a l'antic museu Duran i Sanpere del carrer Major núm. 15. L'any 1999, en motiu del desmuntatge d'aquest museu, i la creació d'unes reserves provisionals al mateix carrer Major núm. 15 es va fer

un seguiment de l'estat de conservació i unes intervencions de conservació preventiva basades en la microaspiració de tot el tèxtil per eliminar els àcars i les arnes i el tractament de la fusta amb l'aplicació de permetrines per eliminar còrcs i tèrmitz.

L'any 2012, amb motiu de la creació de l'actual reserva de les col·leccions del Museu Comarcal de Cervera, es va realitzar un seguiment de l'estat de conservació de tots aquests objectes per al seu trasllat al nou edifici. El resultat fou satisfactori al no detectar-hi organismes vius.

A principis de l'any 2014, i en motiu de l'exposició *Universio*, es va tornar a fer una revisió per a veure l'estat de conservació i estudiar la millor manera de ser exposats sense produir-hi degradacions.



De tots els objectes n'hi havia dos que el seu estat no era exposable, es tractava del quadre "retrat del catedràtic Vidal" (núm. inv: 1650) i de la museta de seda verda (núm. inv: 1645.1).

El quadre era fixat a un bastidor de fusta fix amb un muntant trencat produint plecs a la superfície. Tanmateix, el suport de tela presentava nombrosos estrips i a la zona inferior es detectava una intervenció antiga de reparació apedaçant la cantonada dreta, on mancava el suport original, amb un fragment d'una altra pintura a l'oli sobre tela on s'apreciava mig rostre i cos d'una Mare de Déu i el braç dret del Nen Jesús. Aquest fragment d'una altra pintura havia estat reaprofitada, superposada i cosida al quadre que s'havia d'exposar. Tota la superfície de la pintura presentava forta acumulació de pols adherida i restes orgàniques d'insectes.

Es va determinar una intervenció de restauració per acabar amb el procés de deteriorament de l'objecte retirant els pedaços provinents d'intervencions antigues, l'aplicació de bandes a tot el perímetre de la tela i de pedaços a tots els estrips i la fixació a un nou bastidor reforçat per a un òptim tensat de l'objecte. Posteriorment es va fer una neteja mecànica i química per retirar capes de pols i restes orgàniques alienes a l'obra. A les llacunes localitzades a la zona inferior es va determinar una reintegració de criteri il·lusionista refent el taló esquerra i la punta de la sabata dreta i arrencament del medalló i superfície sobre on és presentat el catedràtic Vidal.

En relació amb la museta de seda verda, presentava una oxidació general de la trama i ordit provocant-ne canvi cromàtic, i desintegració del suport augmentant la fragilitat i desestabilització de l'objecte. En aquest cas es va determinar la intervenció de conservació/restauració per part d'una restauradora de tèxtil especialitzada.

La intervenció realitzada va ser una microaspiració i una neteja química de l'objecte, desmuntatge de la seda verda i el bru negre i nou muntatge amb teixit interior de reforç. Les llacunes de seda es van reintegrar amb seda del mateix to. Tot plegat per a dotar l'objecte de solidesa per a poder ser exposable.

A la resta dels objectes, el plantejament va ser una intervenció general de

conservació preventiva i tractament per a ser exposables.

Els gonfanons, birrets, musetes i banderes van ser desplegats per eliminar els senyals dels plecs i posteriorment microaspirats amb baixa succió per eliminar-ne la pols.

A les banderes i els birrets, ornamentades amb garnaldes i serrells metàl·lics, es van consolidar els elements despresos amb fil de cotó no tintat i es va aplicar puntualment una resina acrílica per evitar oxidació i donar brillantor als elements metàl·lics.

Les musetes van ser presentades amb penjadors adaptats per a estudiar el seu comportament i recompondre els volums. Als botons metàl·lics se'ls va aplicar puntualment una resina acrílica per a evitar futures oxidacions i donar-hi lluentor. Els llaços dels reversos es van planxar puntualment amb espàtula calenta per a recuperar volums.

Les espases dels catedràtics presentaven, sobretot a les empunyadures,

restes adherides blanquinoses de productes de neteja de metall. Es van retirar mecànicament, es van tractar puntualment amb àcid tànnic les oxidacions i, posteriorment es va aplicar a tota la superfície una resina acrílica per evitar futures oxidacions de l'acer i del platejat allà on es conserva.

Al quadre "Retrat de P. Francisco Suárez S.J.", que ja havia estat restaurat als anys noranta al CRBMC, a la taula d'escrutinis i a la conclusió acadèmica emmarcada es va realitzar una intervenció de retirada de la pols superficial amb aspiració.

Excepte els quadres i la conclusió acadèmica (aquesta darrera protegida amb marc i vidre), la resta d'objectes van ser dipositats dins de vitrines hermètiques per evitar-hi la pols, corrents d'aire, manipulació humana i evitar canvis bruscos de temperatura i humitat. Tanmateix, tots els objectes són mostrats amb suports expositius personalitzats i fabricats amb materials neutres per evitar futures reaccions que puguin afectar l'estat actual dels objectes.



la peça del museu

Estendards de la Universitat de Cervera

Maria Garganté Llanes

FITXA TÈCNICA

Museu Comarcal de Cervera, núm. inv. 1647.1
Estendard de seda amb la representació central de la Immaculada gravada i cosida. La imatge de la Puríssima Concepció és l'emblema que, segons es llegeix als estatuts de la Universitat, havia de presidir tots els seus actes cerimonials. Aquest estendard formava part del ritual emprat en la celebració dels esdeveniments acadèmics de major pompa com acompanyament solemne de les comitives.
Museu Comarcal de Cervera, núm. inv. 1647.2

Estendard de seda amb la representació central del Santíssim Misteri de Cervera gravada i cosida. L'existència d'aquest estendard amb la imatge de la relíquia del Santíssim Misteri constata la participació activa del Claustre de la Universitat en la celebració d'aquesta festivitat de gran importància per a la ciutat i totes les institucions que en ella s'inscriuen. De fet, també els estatuts aprovats el 1749 regulaven aquest afer i n'establien les condicions.

Estudi

Estatuts de la Universitat

Títol 1r: Del tutelar de la Universitat:

Primeramente estatuímos que esta Universidad venerare por su única patrona a María santísima, madre de Dios, en el misterio de su perísima concepción y que el escudo de sus armas sea la imagen de esta soberana señora con el lema: mirabilis facta est scientia tua ex me. Psalm 138

La imatge de la Puríssima o Immaculada Concepció és l'emblema que presideix tots els actes cerimonials de la vida universitària i que apareix tant en els escuts, com en les banderes, els estendards o els draps de timbal.

La Immaculada també és patrona d'altres universitats importants de la Península, donada la seva identificació amb una al·legoria de la Saviesa, representada per la Verge que aixafa la serp, que és el mal, però també la ignorància.

Curiosament, es pot dir que la Immaculada havia tingut un paper "polític" en el context austriacista català. L'arxiduc Carles d'Àustria manà erigir una columna a la Puríssima al Born de Barcelona, i la proclamà patrona dels seus estats, i en honor seu se li van dedicar uns "Goigs de la Puríssima Concepció" per encomanar-li protecció en l'empresa militar.

La capella o Teatre Major de la Universitat fou l'escenari d'excepció dels oficis religiosos i de les solemnitats acadèmiques com ara l'atorgament dels graus acadèmics en nombre de tres: el de batxiller, el de llicenciat i el de doctor.

Els estatuts de la Real Universitat de Cervera, concedits per Ferran VI l'any 1749, establien també que



es participés de forma activa a les festes del Santíssim Misteri, mitjançant un "Grado de mayor pompa", cerimonial disposat pel Claustre i que cada any alternaven les diferents facultats en aquest ordre: Teologia, Cànon, Llei, Medicina i Filosofia.

tauler d'anuncis

1

Exposicions en oferta

El Naixement de la Generalitat de Catalunya

Exposició itinerant produïda pel Museu Comarcal de Cervera amb el suport de la Generalitat de Catalunya, La Caixa i la Paeria de Cervera.

Es tracta d'una exposició modular a base de cubs de PVC translúcid amb il·luminació interior, impressió de vinil adherida amb adhesiu a la pràctica totalitat de les cares. El suports són de fusta amb potes d'alumini, que són la base dels diferents mòduls.

Consta també d'equipaments audiovisuals en 3 dels cubs, que s'han modificat per tal d'incorporar unes pantalles LCD connectades a uns dispositius multimèdia que funcionen amb tecnologia flash, un dels quals té efecte àudio (amb auriculars).

La distribució de l'exposició ha estat concebuda per tenir una configuració determinada que pot admetre variacions sense que es perdi el disseny original, i el seu disseny modular permet adaptar-la a diferents tipus de sales.

Com a requeriments bàsics s'ha de comptar amb un punt de llum per a cada un dels 6 mòduls, i una potència elèctrica de 3500 w. Seria convenient també poder disposar d'un espai de magatzem per als embalatges de tota l'exposició. L'espai de l'exposició, hauria de ser d'uns 80m², i l'espai mínim recomanat és de 36m² lliures d'obstacles.

L'exposició compta amb **material didàctic** i un lloc web propi: www.exponaixementgeneralitat.cat que es posa al servei del professorat per a l'ampliació i aprofundiment dels conceptes treballats en l'exposició i que pot servir com suport per a la realització del quadern, alhora que permet implementar les àrees de recerca i interacció.

Condicions de préstec: 800€ en concepte de muntatge i transport que aniran a càrrec de la institució sol·licitant.



Una mirada a Claudi Gómez Grau

Exposició que té com a protagonista la figura del fotògraf cerverí Claudi Gómez Grau i la seva tasca com a retratista no només d'una geografia concreta -la Segarra-, sinó d'unes formes de vida i de treball que van caracteritzar la Catalunya de principis de segle XX. Es tracta d'una sèrie de fotografies que ens mostren el treball realitzat per Claudi Gómez Grau a la comarca de la Segarra entorn de les feines del camp i els vells oficis tradicionals.

La mostra consta de 43 fotografies de 51 x 71 x 2 cm, amb les seves fitxes tècniques corresponents; text explicatiu de fullola de 245x122 cm; plòter amb la imatge de Claudi Gómez Grau, de 183 x 130 cm.

Disposa de guia didàctica

Condicions de préstec: exposició gratuïta
El transport i el muntatge corren a càrrec de la institució sol·licitant



Manuel de Pedrolo... o la paraula feta imatge. Recull de poesia concreta

Exposició formada per 63 poemes que s'emmarquen dins el corrent anomenat poesia concreta i que ens permeten conèixer una de les vessants més desconegudes de Manuel de Pedrolo.

L'exposició es compon de 39 poemes originals format din A4 emmarcats, 22 poemes originals format sobres, 3 llibres originals mecanoscrits, CD i 1 fotografia platejada de mida gran. L'emmarcat dels poemes és amb marc de fusta de pi, vidre i paspartú color cru. La foto emmarcada mesura 41,7 x 51,7 cm.

Condicions de préstec: exposició gratuïta
El transport, el muntatge i l'assegurança de les obres corren a càrrec de la institució sol·licitant.



L'ÚS DE LA MATÈRIA. Pintures murals i dibuixos sobre teatre fet a Catalunya

Exposició de **Mariona MILLÀ** per homenatjar **Manuel de PEDROLO**

L'exposició reproduïx el títol d'una obra teatral escrita per Manuel de Pedrolo el 1963: **L'ús de la matèria**, i que Mariona Millà va plasmar sobre tela el 1978 amb la força expressionista que caracteritza tota la seva obra i que tradueix en formes plàstiques, directes i contundents, el concepte angoixant que domina l'obra teatral de Pedrolo.

Una simbiosi perfecta que esdevé el tret de sortida del que serà un recorregut per bona part del teatre fet a Catalunya i il·lustrat, interpretat i redimensionat per l'artista Mariona Millà.

Condicions de préstec:

podeu trobar el dossier de condicions tècniques a l'adreça

www.museudecervera.cat

El transport, el muntatge i l'assegurança de les obres corren a càrrec de la institució sol·licitant.



Pedrolo, polièdric

Manuel de Pedrolo és una de les personalitats més significatives de la literatura catalana de la segona meitat del segle XX. Ho és per la importància de la seva producció i per la diversitat de tècniques, gèneres i estils que va conrear al llarg de la seva vida.

Aquesta mostra, mitjançant el grafisme del retrat i la caricatura, vol ressaltar aquest fet polièdric.

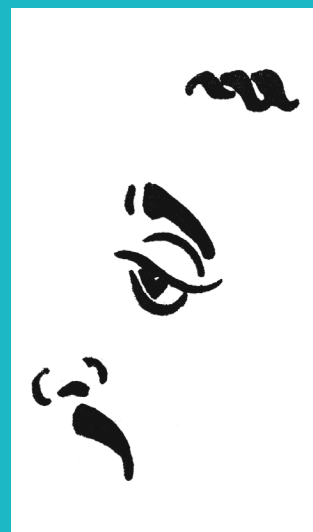
Es tracta d'una exposició de creació que "juga" a través de tractaments infogràfics amb una trentena de caricatures i retrats de l'escriptor realitzats per diferents dibuixants per a la premsa escrita. Les fonts arrenquen de l'any 1951 fins al 2000 i s'han localitzat al Periódico, Ressò (la primera revista en català de la postguerra), La Vanguardia, Avui, El Món, El Temps, Serra d'Or, Alcalá (Madrid), Diari de Barcelona, Tele/Exprés, Àncora, ABC....

L'exposició consta de 20 quadres de diferent format, 1 plòter amb caricatura, 1 silueta de cartró ploma, 1 cortina amb caricatura i una caricatura feta amb peces 3D.

S'ha editat un catàleg de la mostra.

Condicions de préstec: exposició gratuïta

El transport i el muntatge corren a càrrec de la institució sol·licitant.



Estrictament Personal. Pedrolo vist a través de l'objectiu d'una càmera

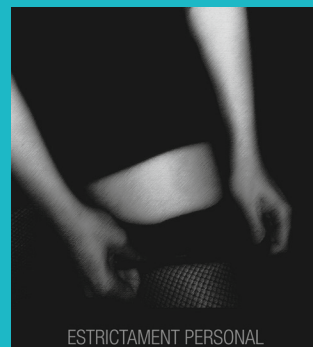
Manuel de Pedrolo és una de les personalitats més significatives de la literatura catalana de la segona meitat del segle XX. Ho és per la importància de la seva producció i per la diversitat de tècniques, gèneres i estils que va conrear al llarg de la seva vida.

El Museu Comarcal de Cervera, conjuntament amb la Fundació Manuel de Pedrolo, han preparat una mostra de fotografies basada en textos de l'escriptor corresponents a les dues entregues del premi fotogràfic que convoca la Fundació.

L'exposició consta de 28 quadres de diferent format amb les seves carteles corresponents, DVD catàleg 3r premi de fotografia i 30 catàleg del 1r i 2n premi de fotografia.

Condicions de préstec: exposició gratuïta

El transport i el muntatge corren a càrrec de la institució sol·licitant.



Arquitectura popular a la Segarra. Imatges del nostre patrimoni etnològic

Mostra fotogràfica que ens proposa un recorregut per les diferents tipologies constructives de l'arquitectura popular que modelen el paisatge de la Segarra. L'exposició ens mostra exemplars de cabanes, pletes, parets de marge, basses, peixeres, pous, cisternes, pous de gel, safarejos, piques per netejar, rescloses, forns de guix i de ciment, pallisses i colomars.

L'exposició es compon de 34 fotografies muntades sobre plàstic cel·lular i sense emmarcar.

Condicions de préstec: exposició gratuïta

El transport i el muntatge corren a càrrec de la institució sol·licitant.



Per a més informació i reserva de dates:

Museu Comarcal de Cervera Tel. 973 533 917

reserva@museudecervera.cat <http://www.museudecervera.cat>

2

Oferta didàctica

La quotidianitat al segle XIX: dues formes de vida

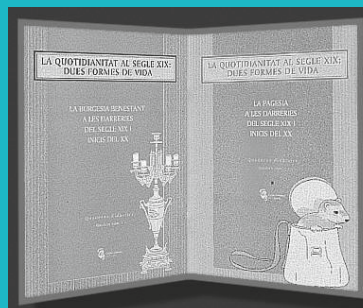
Quaderns didàctics del Museu Comarcal de Cervera, núm. 1

Els quaderns didàctics del museu estan destinats al cicle superior de primària i educació secundària i, a través de diferents activitats que procuren la participació activa de l'alumnat, es pretén abordar un període històric determinat, el final del segle XIX i inicis del XX, i les seves formes de vida pròpies. En aquest sentit, el quadern proposa dos recorreguts: l'un per la Casa Museu Duran i Sanpere on l'alumnat treballarà *la burgesia benestant a les darreries del segle XIX i inicis del XX*, i l'altre pel Museu del Blat i la Pagesia on l'alumnat treballarà *la pagesia a les darreries del segle XIX i inicis del XX*. Actualment, però, degut a les reformes a l'edifici que albergava el Museu del Blat i la Pagesia, no es pot oferir aquest dossier.

DURADA: 1 hora

PLACES: grups d'un màxim de 25 alumnes i mínim de 10 alumnes

PREU D'INSCRIPCIÓ: Casa Museu Duran i Sanpere 35€/grup



TALLER: “Fem un retaule”

El taller plàstic “Fem un retaule” està adreçat a grups escolars de primària i el seu objectiu és apropar-nos a l'art i al món medieval tot analitzant un dels suports que més difusió va tenir al llarg de l'època del gòtic: el retaule.

OBJECTIUS: El taller pretén ser una eina pràctica que ens ha de permetre aconseguir tres objectius bàsics:

1. Apropar-nos a la realitat artística d'un moment determinat. La producció artística en l'època gòtica a través d'una de les obres més emblemàtiques d'aquell moment: el retaule.

2. Estimular la creativitat i la sensibilitat artística, a través del descobriment, l'experimentació i la creació pròpia.

3. Potenciar els valors envers el nostre patrimoni per tal de garantir la seva conservació, estudi i difusió.

DURADA: dues sessions de 2,5 h cada una (en dies diferents)

PLACES: grups d'un màxim de 25 alumnes i mínim de 10 alumnes

PREU D'INSCRIPCIÓ: 300 euros per grup



TALLER: “Viure de Pagès”

Taller de narració oral de contes i llegendes dins el marc de la col·lecció del Museu del Blat i la Pagesia de Cervera o de forma itinerant amb el suport del fons del museu.

Espais d'oralitat

- “L’hora del batre” al museu

Un narrador i una persona relacionada amb el món de la pagesia expliquen vivències pròpies i històries de la tradició oral.

DURADA: 1 h – 1,5 h

LOCALITZACIÓ: Celler del museu

PÚBLIC: Alumnes de Primària i d'ESO

- “L’hora del batre” a l’escola

Un narrador i una persona relacionada amb el món de la pagesia es desplacen a l'escola i expliquen vivències pròpies i històries de la tradició oral.

DURADA: 1 h – 1,5 h

LOCALITZACIÓ: Aules de l'escola, amb un espai mínim per a l'exposició de petits objectes i l'espai escènic necessari per a dues persones.

PÚBLIC: Alumnes de Primària i d'ESO

- “Històries del tros”

Un narrador explica històries de la tradició oral emmarcades en el món de la pagesia dins del Museu en horari vespertí.

DURADA: 1 h

LOCALITZACIÓ: Celler del museu

PÚBLIC: adult i adolescent (a partir de 16 anys)



OBJECTIUS

El taller pretén ser una eina pràctica que ens ha de permetre aconseguir tres objectius bàsics:

1. Transmetre els testimonis materials i immaterials que componen el Museu.
2. Apropar al públic estris i tècniques relacionades amb el món de la pagesia.
3. Retornar als objectes materials del Museu, el component oral al que sempre hi han estat lligats (rondalles, cançons, vivències en primera persona de la pagesia).

PLACES: grups d'un màxim de 25 alumnes i mínim de 10 alumnes

PREU D'INSCRIPCIÓ: 4 € per alumne

Per a més informació i reserva de dates:

Museu Comarcal de Cervera Tel. 973 533 917

reserva@museudecervera.cat <http://www.museudecervera.cat>